

Asia: VN/20413/2026

Lausuntopyyntö hallituksen esitysluonnoksesta Rajavartiolaitoksen rikostiedustelua koskevaksi lainsäädännöksi annetun hallituksen esityksen (HE x/2026 vp) täydentämisestä

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Sisäministeriölle

Diaarinumero: VN/20413/2026

Lausuntopalvelu

Luonnos hallituksen esitykseksi Rajavartiolaitoksen rikostiedustelua koskevaksi lainsäädännöksi annetun hallituksen esityksen (HE x/2026 vp) täydentämisestä

Medialiitto kiittää mahdollisuudesta antaa lausunto sisäministeriölle luonnoksesta hallituksen esitykseksi Rajavartiolaitoksen rikostiedustelua koskevaksi lainsäädännöksi annetun hallituksen esityksen (HE x/2026 vp) täydentämisestä ("luonnos"). Esitämme kunnioittavasti huomiomme luonnoksesta erityisesti koskien toimituksellista lähdesuojaa, joka perustuu Suomen perustuslain 12.1 §:n sananvapaussuojaan ja turvaa etenkin jokaisen oikeutta ottaa vastaan tietoa sekä tiedotusvälineiden riippumattomuutta ja toimintavapautta.

Pääviestit

Medialiitto ehdottaa, että sisäministeriö kiinnittäisi luonnoksen jatkovalmistelussa huomiota seuraaviin seikkoihin ja tekisi luonnokseen ennen varsinaisen hallituksen esityksen antamista täydennyksiä tässä lausunnossa ehdotetuin tavoin:

- Lähdesuojan turvaamiseen on kiinnitettävä huomiota jatkovalmistelussa ja varmistettava lain tasolla, että lähdesuojan alaisen viestin tietoja ei käytetä edes vahingossa. Tavoitteena tulisi olla selkeä, myös viranomaistyötä tukeva sääntely.
- Medialiitto ehdottaa, että luonnoksen 58 g §:än lisättäisiin jatkovalmistelussa momentti, jossa selvästi ilmaistaisiin, että sananvapauden käyttämisestä joukkoviestinnässä annetun lain (460/2003) 16 §:ssä tarkoitetun lähdesuojan piiriin kuuluvan viestin tietoja ei saa käyttää.
- Eduskunnan hallintovaliokunta korostaa tuoreessa lausunnossaan toimivien oikeusturvajärjestelyjen tärkeyttä uhkaperusteisen rikostiedustelun sääntelyssä. Eduskunta on hiljattain kiinnittänyt aktiivisesti huomiota lähdesuojan turvaamiseen.
- Suomen hallituksen mukaan lähdesuoja tulee varmistaa lain tasolla, kun säädetään perusoikeuksia koskevista toimenpiteistä ja rajoituksista.
- Medianvapaussäädös laajensi Suomessa lähdesuojaan oikeutettujen henkilöiden piiriä. Euroopan ihmisoikeussopimus ja Euroopan unionin sekä Suomen sääntely edellyttävät lähdesuojan turvaamista.

Luonnoksen jatkovalmistelussa tulisi varmistaa lain tasolla, että lähdesuojan alaisia tietoja ei käytetä

Medialiitto ehdottaa, että luonnoksen 58 g §:än (Kuuntelu- ja katselukiellot rikostiedustelussa) lisättäisiin jatkovalmistelussa uusi kolmas momentti seuraavasti: Sananvapauden käyttämisestä joukkoviestinnässä annetun lain (460/2003) 16 §:ssä tarkoitetun lähdesuojan piiriin kuuluvan viestin tietoja ei saa käyttää. Luonnoksen nykyinen kolmas momentti siirtyisi neljänneksi momentiksi.

Luonnoksen perustelut tai nykyinen laki rikostorjunnasta Rajavartiolaitoksessa (108/2018) eivät käsittele tilannetta, jossa viranomainen on kuullut tai nähnyt kuuntelu- tai katselukiellon alaisen viestinnän tietosisällön. Ne eivät käsittele tilannetta, jossa kuuntelu- ja katselukiellon alainen viestintä on kuultu tai nähty, vaikka esimerkiksi salaisella tiedonhankintakeinolla saatu tieto on lain rikostorjunnasta Rajavartiolaitoksessa 49 §:n mukaan ”hävitettävä viipymättä sen jälkeen, kun on käynyt ilmi, ettei tietoa tarvita rikoksen estämiseksi tai selvittämiseksi taikka vaaran torjumiseksi”, ja jossa viranomainen on kuitenkin omaksunut tietosisällön. Medialiitto kiinnittää sisäministeriön huomiota siihen, että luonnoksessa ei nimenomaisesti kielletä viranomaista käyttämästä suoraan tai välillisesti esimerkiksi virkamiehen ”muistiin jäänyttä” tietoa myöhemmin.

Medialiiton ehdottamien täydennysten tarkoitus olisi selkeästi kieltää esimerkiksi vahingossa viranomaiselle luonnoksen tarkoittamissa uhkaperusteisen rikostiedustelun tilanteissa siirtyneen lähdesuojan alaisen tietosisällön käyttäminen myöhemmin.

Täydennykset ovat linjassa seuraavien tuoreiden myös sisäministeriötä sitovien Suomen hallituksen ja eduskunnan kantojen kanssa: hallituksen esitykseen eduskunnalle laiksi Suomen perustuslain 10 §:n muuttamisesta (HE 50/2026 vp) kirjatut periaatteet ja hallintovaliokunnan lausuntoon 22.5.2026

kyseisestä hallituksen esityksestä (HaVL 12/2026 vp) kirjattu oikeusturvajärjestelyjen riittävyyden korostaminen.

Luonnoksen muutokset ehdottavat rajavartioviranomaisen käyttöön uusia, tehokkaita keinoja rikostiedusteluun. Medialiiton näkemyksen mukaan nämä uudet, tehokkaat rikostiedustelun keinot edellyttävät selkeää ja informatiivista suojaa toimitukselliselle lähdesuojalle. Luonnoksen jatkovalmistelussa tulisi varmistaa, että lähdesuojan alaisen viestin tietoja ei käytetä. Tavoitteena tulisi olla selkeä ja tasapainoinen sääntely, joka on informatiivinen ja ohjaa viranomaistoimintaa.

Jatkovalmistelussa tulisi ottaa huomioon hallituksen ja eduskunnan valiokuntien tuoreet kannat oikeusturvatakuiden tärkeydestä

Medialiitto katsoo, että luonnos ei ota riittävällä tavalla huomioon Suomen perustuslain 10 §:n muuttamista koskevan hallituksen esityksen (HE 50/2026 vp) ja perustuslakivaliokunnan lausunnon linjauksia (PeVL 30/2025 vp) siitä, miten riittävien oikeusturva- ja valvontajärjestelyiden turvaamiseksi lainsäädännössä tulee säätää myös rajoituksista toimivaltuuksilla saadun tiedon käytölle ja muiden perusoikeuksien suojaamiseen palautuvista rajoituksista tiedonhankinnalle esimerkiksi lähdesuojan turvaamiseksi. Perustuslakivaliokunta on kiinnittänyt lausunnossaan asiallisesti huomiota muun muassa epäselvyyden poistamiseen.

Luonnos ei myöskään ota huomioon perustuslaki- ja hallintovaliokunnan tuoreita kantoja oikeusturvatakeiden tärkeydestä ja muun muassa lähdesuojan turvaamisesta lain tasolla. Medialiitto pyytää ministeriötä kiinnittämään asiaan huomiota luonnoksen jatkovalmistelussa tässä lausunnossa kuvatuin tavoin.

Eduskunnan hallintovaliokunta korostaa uhkaperusteisen rikostiedustelun sääntelyssä toimivia oikeusturvajärjestelyjä

Medialiitto kiinnittää sisäministeriön huomiota siihen, että eduskunta on kiinnittänyt aktiivisesti huomiota riittävien oikeusturva- ja valvontajärjestelyiden turvaamiseen sekä myös erityisesti lähdesuojan turvaamiseen tuoreissa lakihankkeissa.

Suomen perustuslain 10 §:n muuttamista koskevasta hallituksen esityksestä (HE 50/2026 vp) 22.5.2026 antamassaan lausunnossa hallintovaliokunta (HaVL 12/2026 vp) on korostanut oikeusturvajärjestelyn riittävyyttä. Valiokunta on todennut muun muassa, että ”uhkaperusteisessa rikostiedustelussa korostuvat toimivat oikeusturvajärjestelyt sekä tehokas ja asianmukainen valvonta”. Hallintovaliokunnan mukaan uhkaperusteista rikostiedustelua koskevaa tavallista lainsäädäntöä säädettäessä tulevat noudatettaviksi perusoikeuksien yleisten rajoitusedellytysten

mukaiset lain täsmällisyyttä ja tarkkarajaisuutta, perusoikeuteen puuttuvan rajoituksen hyväksyttävyyttä ja suhteellisuutta, perusoikeuden ydinalueen koskemattomuutta sekä oikeusturvajärjestelyjen riittävyyttä koskevat vaatimukset.

Hallintovaliokunta toteaa myös, että uusista uhkaperusteisen rikostiedustelun toimivaltuuksista säädettäessä olisi huolehdittava tehokkaan ja riippumattoman laillisuusvalvonnan järjestämisestä. Medialiitto kiinnittää sisäministeriön huomiota siihen, että jälkikäteisen valvonnan keinot eivät auta, mikäli lähdesuojan alaista tietoa vuotaa viranomaiselle vahingossa tai muusta viranomaisen huolimattomuudesta. Tämä osaltaan korostaa selkeän ja informatiivisen lainsäädännön suojan tarvetta tulevassa hallituksen esityksessä toimitukselliselle lähdesuojalle.

Luonnoksen jatkovalmistelussa tulisi kiinnittää huomiota Oikeuskanslerinviraston näkemyksiin

Medialiitto kiinnittää sisäministeriön huomiota Oikeuskanslerinviraston lausuntoon 17.6.2026. Lausunnossa tuodaan esille muun muassa perusteltu huoli siitä, että luonnoksen mukaan eräiden rikostiedustelukeinojen osalta päätöksentekijänä voisi olla rikostiedustelutehtävään määrätty rikostiedusteluun perehtynyt pidättämiseen oikeutettu virkamies. Oikeuskanslerin viraston mukaan ”vaikuttaa siltä, että potentiaalinen päätöksentekijöiden määrä voisi olla siten kenties huomattava, vaikka yksittäiselle virkamiehelle tapauksia tulisi käsittelyyn oletettavasti harvoin. Vaarana tällöin on, että tietämystä käytännöistä ei ole ja toimintatavat poikkeavat toisistaan.”

Medialiitto viittaa tältä osin myös sisäministeriölle lausuntopalvelussa 3.7.2026 antamaansa lausuntoon.

Hallituksen mukaan lähdesuoja tulee varmistaa lain tasolla, kun säädetään perusoikeuksia koskevista toimenpiteistä ja rajoituksista

Medialiitto kiinnittää sisäministeriön huomiota Suomen hallituksen selkeään kantaan, jonka mukaan muun muassa riittävien oikeusturva- ja valvontajärjestelyiden turvaamiseksi lainsäädännössä tulee säätää rajoituksista toimivaltuuksilla saadun tiedon käytölle tai muiden perusoikeuksien suojaamiseen palautuvista rajoituksista tiedonhankinnalle esimerkiksi lähdesuojan turvaamiseksi.

Tässä yhteydessä Medialiitto kiinnittää sisäministeriön huomiota hallituksen esitykseen eduskunnalle laiksi Suomen perustuslain 10 §:n muuttamisesta (HE 50/2026 vp). Tämän tuoreen hallituksen esityksen säännöskohtaisten perusteluiden mukaan ”riittävien oikeusturva- ja valvontajärjestelyiden turvaamiseksi lainsäädännössä tulee säätää myös muista menettelyllisistä takeista, esimerkiksi velvollisuudesta ilmoittaa tiedonhankinnasta tiedonhankinnan kohteelle, yksilön mahdollisuudesta erityisten oikeussuojakeinojen käyttöön ja toimivaltuuksien käytön

dokumentointivelvoitteesta, samoin kuin rajoituksista toimivaltuuksilla saadun tiedon käytölle tai muiden perusoikeuksien suojaamiseen palautuvista rajoituksista tiedonhankinnalle esimerkiksi lähdesuojan turvaamiseksi”.

Hallituksen esityksessä (HE 50/2026 vp) viitataan lähdesuojan osalta perustuslakivaliokunnan tuoreeseen linjaukseen asiassa (PeVL 30/2025 vp). Perustuslakivaliokunta on todennut, että tuomioistuimen etukäteen antama lupa ei voi korvata jälkikäteistä kontrollia sellaisenaan, koska perusoikeuden rajoituksen kohde ei voi osallistua etukäteiseen päätöksentekoon (PeVL 35/2018 vp ja PeVL 36/2018 vp). Perustuslakivaliokunta on myös korostanut sitä, että on välttämätöntä luoda uskottavia korvaavia oikeusturvatakeita siltä osin kuin normaali muutoksenhakumenettely tuomioistuimeen ei tule kyseeseen asian luonteen vuoksi (PeVL 36/2018 vp).

Hallituksen esityksen (HE 50/2026 vp) säännöskohtaiset perustelut ohjaavat lakeja valmistelevia ministeriöitä, lakiesityksiä antavaa hallitusta ja laista päättävää eduskuntaa niiden huolehtiessa, että lähdesuoja varmistetaan lain tasolla, kun säädetään perusoikeuksia koskevista toimenpiteistä ja rajoituksista esimerkiksi viranomaisen tiedonsaanti-, tiedonhankinta- ja tarkastusoikeuksiin liittyen.

Medialiitto korostaa perustuslakivaliokunnan linjauksia riittävistä oikeusturvajärjestelyistä perustuslakiuudistuksen yhteydessä (PeVM 25/1994 vp). Niiden mukaisesti on oikeusturvavaatimuksen vuoksi selvää, että säädettyä uusista toimivaltuuksista tavallisen lain tasolla on sääntelyssä huolehdittava riittävistä oikeusturva- ja valvontajärjestelyistä.

Medialiitto kiinnittää sisäministeriön huomiota siihen, että perusoikeuksiin puuttuvista toimenpiteistä ja rajoituksista säädettyä tulee lähdesuojan turvaamisen tapahtua lain tasolla, koska tuomioistuinmenettely ei ole aina käytössä. Lisäksi lainsäädännössä säätäminen selventää viranomaisen toimivaltuuksien rajoja, kun kysymys on perusoikeuksiin puuttuvista toimenpiteistä ja rajoituksista. Selkeys on käytännössä omiaan vahvistamaan myös luottamusta viranomaisen, kuten Rajavartiolaitoksen, toimintaan.

Eduskunta on kiinnittänyt aktiivisesti huomiota lähdesuojan turvaamiseen

Medialiitto kiinnittää sisäministeriön huomiota siihen, että eduskunta on kiinnittänyt aktiivisesti huomiota lähdesuojan turvaamiseen tuoreissa lakihankkeissa. Perustuslakivaliokunta, lakivaliokunta ja talousvaliokunta ovat vahvistaneet lähdesuojaa eri tilanteissa. Medialiitto viittaa erityisesti perustuslakivaliokunnan lausuntoon PeVL 30/2025 vp., lakivaliokunnan mietintöön LaVM 12/2025 vp. ja talousvaliokunnan mietintöön TaVM22/2025 vp.

Perustuslakivaliokunnan lausuntojen perusteella valiokunnan vallitseva Suomen perustuslakiin pohjautuvaa näkemys on, että yksilön oikeuksien ja velvollisuuksien perusteista on säädettävä lailla. Perustuslain 2 §:n 3 momentin mukaan julkisen vallan käytön tulee perustua lakiin ja kaikessa julkisessa toiminnassa on noudatettava tarkoin lakia. Perustuslakivaliokunta on myös todennut, että lähdesuojan huomioon ottaminen lainsäädäntöä sovellettaessa ei voi nojautua pelkkiin perustelumainintoihin (PeVL 30/2025 vp.).

Lakivaliokunta on tuoreessa 5.11.2025 mietinnössään, LaVM 12/2025 vp., joka koskee hallituksen esitystä eduskunnalle EU:n poliittisen mainonnan avoimuutta ja kohdentamista koskevaa asetusta täydentäväksi lainsäädännöksi, tehnyt lakiin perustuslakivaliokunnan lausunnon pohjalta viranomaisen tiedonsaantioikeutta selkeästi rajaavat kirjaukset (Tarkastusvirastolla ei kuitenkaan ole oikeutta saada sananvapauden käyttämisestä joukkoviestinnässä annetun lain (460/2003) 16 §:ssä tarkoitetun lähdesuojan piiriin kuuluvia tietoja.) pykälään 3 § ja 5 §.

Talousvaliokunta on niin ikään tehnyt tuoreessa 2.12.2025 mietinnössään, TaVM 22/2025 vp. lakiin huoltovarmuuden turvaamisesta ja Huoltovarmuuskeskuksesta viranomaisen tiedonsaantioikeutta selkeästi rajaavan kirjausten (Huoltovarmuuskeskuksella ei ole oikeutta saada sananvapauden käyttämisestä joukkoviestinnässä annetun lain (460/2003) 16 §:ssä tarkoitetun lähdesuojan piiriin kuuluvia tietoja.) pykälään 22 §.

Medianvapaussäädös laajensi lähdesuojaan oikeutettujen henkilöiden piiriä

Medialiitto kiinnittää sisäministeriön huomiota siihen, että Suomea sitovan medianvapaussäädöksen 4 artikla (3. alakohta) on laajentanut lähdesuojaan oikeutettujen henkilöiden piiriä Suomessa. Oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 22 § sisältää viittauksen medianvapaussäädökseen, mikä merkitsee sitä, että Suomessa on varmistettu, että medianvapaussäädöksen 4 artiklan mukainen lähdesuojaan oikeutettujen henkilöiden piiri on otettu sellaisenaan osaksi Suomen oikeusjärjestelmää.

Luonnoksen tarkoittamat Rajavartiolaitoksen rikostiedustelun keinot voivat käytännössä kohdistua keneen tahansa, myös journalistiin tai muuhun lähdesuojaan oikeutettuun henkilöön. Tämän vuoksi lähdesuojaan oikeutettujen henkilöiden piiriin laajennus tulisi ottaa huomioon asiassa. Viranomaisten toimintaa tulisi ohjata sääntelyn uudistuksessa selkeällä ja informatiivisella sääntelyllä.

Medianvapaussäädöksen 4 artiklan nojalla lähdesuoja suojaa muun ohella henkilöitä, joilla on säännöllinen tai ammatillinen suhde mediapalvelujen tarjoajaan (esimerkiksi lehtikustantaja) tai sen toimitukselliseen henkilöstöön ja sitä kautta mahdollisesti hallussaan tietoja, joiden perusteella journalistisia lähteitä tai luottamuksellista viestintää on mahdollista tunnistaa. Säännöllisen ja ammatillisen suhteen käsitettä on avattu medianvapaussäädöksen johdanto-osassa. Tavoitteena on välttää journalististen lähteiden ja luottamuksellisen viestinnän suojan kiertäminen ja taata yksityis-

ja perhe-elämän, kodin ja viestien kunnioittaminen perusoikeuskirjan mukaisesti.

Medianvapaussäädöksen sanamuodon perusteella vaikuttaa siltä, että säännöllisellä suhteella tarkoitetaan säännöllistä yksityistä suhdetta. Käsitteen piiriin olisi luettava henkilöt, jotka ovat vakiintuneessa ja jatkuvassa läheisessä suhteessa kyseisiin henkilöihin ja asuvat heidän kanssaan yhteisessä taloudessa. Kyse on toimittajien ja muiden medianvapaussäädöksessä tarkoitettujen henkilöiden läheisistä.

Euroopan ihmisoikeussopimus ja Euroopan unionin sekä Suomen sääntely edellyttävät lähdesuojan turvaamista

Suomea ja eduskuntaa velvoittaa tuore – Suomea sitova – EU-laki eli eurooppalainen medianvapaussäädös (2024/1083). Medianvapaussäädös asettaa jäsenvaltioille velvoitteen kunnioittaa ”mediapalvelujen tarjoajien tosiasiallista toimituksellista vapautta ja riippumattomuutta niiden harjoittaessa ammatiaan” (artikla 4.2). Lisäksi medianvapaussäädös korostaa lähdesuojan turvaamisen tärkeyttä (4.3 artikla). Medianvapaussäädöksen lähdesuojakirjausten tavoitteena on välttää journalististen lähteiden ja luottamuksellisen viestinnän suojan kiertäminen ja taata yksityis- ja perhe-elämän, kodin ja viestien kunnioittaminen perusoikeuskirjan mukaisesti.

Sananvapaus ja riippumattoman tiedonvälityksen vapaus on kirjattu Suomea velvoittaviin Euroopan perusoikeuskirjaan (11 artikla) ja Euroopan ihmisoikeussopimukseen (10 artikla). Sananvapaus, yleisön oikeus vastaanottaa tietoja ja tiedotusvälineiden riippumattomuus on turvattu myös Suomen perustuslaissa (12 §) ja edellä mainitussa medianvapaussäädöksessä (3 ja 4 artiklat). Myös laki sananvapauden käyttämisestä joukkoviestinnässä (4 §) ja Julkisen sanan neuvoston Journalistin ohjeet (2 ja 13 kohdat) suojaavat tiedotusvälineiden riippumattomuutta ja lähdesuojaa.

Medialiitto ry

Jukka Holmberg

Ismo Huhtanen

toimitusjohtaja

toimialajohtaja, uutismedia

Medialiitto on media-alan ja graafisen teollisuuden yritysten edunvalvontajärjestö.

Jäsenjärjestömme ovat Aikakausmedia, Graafinen Teollisuus, RadioMedia, Suomen Kustannusyhdistys ja Uutismedian liitto. Yhdessä edustamme noin 600:aa yritystä uutismedian, aikakausmedian, kirjojen ja oppimateriaalin kustantamisen sekä painamisen, radio- ja tv-toiminnan ja jakelun alueilla. Jäsenyritykset työllistävät Suomessa suoraan noin 21 000 henkilöä, ja liiton edustamien toimialojen yhteenlaskettu liikevaihto on noin 3,2 miljardia euroa.

Huhtanen Ismo
Medialiitto ry